

УДК 339.9: 339.7.01

Кирилич Ю. В.

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ ФІНАНСОВОЇ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті досліджено питання виміру впливу фінансової лібералізації щодо ефективності державного управління. Автором з цією метою використано індекс FINREFORM, який ґрунтується на 7 компонентах фінансової лібералізації: кредитному контролю; контролі відсоткових ставок; вхідних бар'єрах; державному регулюванні банківського сектору; політики на ринку цінних паперів; обмежень рахунку капітальних операцій; частки держави в банківському секторі. Дослідження показали, що фінансова лібералізація в Європі має значний позитивний вплив на ефективність державного управління.

Ключові слова: фінансова лібералізація, державне регулювання, індекс FINREFORM, право голосу та підзвітність, верховенство закону, регуляторна політика, боротьба з корупцією, ефективність роботи уряду.

Постановка проблеми. Питання впливу фінансової лібералізації на показники ефективності державного управління є відкритим та надзвичайно важливим. Це зумовлено тим, що перші погляди на фінансову лібералізацію були лише в контексті оптимального розміщення капіталу, що мало б пришвидшити економічне зростання, однак, з часом стало зрозумілим, що фінансова лібералізація дає значно ширші наслідки та впливи. Зокрема, фінансова лібералізація також сприяє перетіканню технологій, може призвести до фінансової вразливості країни або структурно змінити її економіку. Вона має обмежений в часі вплив, зазвичай, незворотній і процес фінансових обмежень не приводить країну в вихідне положення. Зрозуміло, що такі масштабні зміни впливають і на проблеми державного управління. Актуальним є питання виміру впливу фінансової лібералізації щодо ефективності державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах Р. Голдсмита [1], Р. Маккіннона [2] та Е. Шоу [3] обґрунтування фінансової лібералізації побудовано на найефективнішому розміщенні капіталу і заощаджень на мікрорівні, що має спричинити економічне зростання у довготривалій перспективі. Взаємовплив фінансової відкритості та економічного зростання розглядали, зокрема, Б. Ейхенґрін [4], Х. Едісон [5] та П. Генрі [6]. Проблеми розвитку фінансової системи в умовах фінансової глобалізації досліджено у працях вітчизняних учених-економістів В. Гесця, Б. Губського, З. Варналія, Т. Васильціва, О. Власюка, В. Венгер [7], З. Луцишин [8], Д. Лук'яненка, Ю. Макогона, Н. Шелудько [9], І. Школьник [10], Л. Яремко [11] та ін.

Однак актуальна проблема впливу фінансової лібералізації на ефективність державного регулювання ще не набула достатнього узагальнення в економічній науковій літературі, без чого неможливо формувати дієву систему методів державного впливу на розвиток економіки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, у сучасних умовах розвитку потребує детального дослідження проблема вивчення існуючого зв'язку між фінансовою глобалізацією та державним управлінням, який оцінюється в показниках рівня корупції, політичної стабільності та рівень якості державних послуг.

З одного боку, фінансова глобалізація сама по собі продукує додаткові переваги – посилює фінансовий розвиток та сприяє довготривалому зростанню, а з іншого – фінансова лібералізація викликає надмірний ризик фінансової системи, підвищує макроекономічну волатильність та приводить до

частіших криз, проте вона стала невід'ємною частиною процесу глобалізації світової економіки. Вплив фінансової лібералізації та її наслідки досі залишаються актуальними питаннями, відкритими для дискусій.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначити за допомогою економіко-математичних методів рівень впливу фінансової лібералізації на ефективність державного управління.

Виклад основних результатів дослідження. Процес лібералізації економіки відкриває простір для діяльності механізмів ринкового регулювання, зменшення втручання держави в економіку в адміністративних формах та у вигляді прямого державного регулювання. Основним завданням держави стає створення та збереження конкурентного середовища, сприяння розвитку бізнесу, поліпшення судочинства.

Світовий банк з 1996 року проводить щорічний моніторинг ефективності державного управління на основі 40 джерел баз даних із понад 30 організацій у 215 країнах та надає оцінку 6 ключовим індексам [12]:

- право голосу та підзвітність, що показує можливість громадян країни брати участь у виборах влади, а також свободу вираження думок, асоціацій та засобів масової інформації;
- політична стабільність і відсутність насильства;
- ефективність роботи уряду щодо якості державних послуг, якості роботи державних служб і ступінь їхньої незалежності від політичного тиску;
- регуляторна політика, яка відображає здатність уряду формувати та реалізовувати раціональні правила щодо сприяння і розвитку приватного сектора;
- верховенство закону, що відображає міру сприйняття і впевненості різних суб'єктів в дотриманні нормативних актів, зокрема, ефективності примусового виконання договорів, дотримання майнових прав, чесності каральних органів та правосуддя щодо злочинності й насильства;
- боротьба з корупцією, що відображає ступінь використання державної влади в корисливих цілях, а також «захоплення» державної влади елітою у приватних інтересах.

Для розуміння впливу фінансової лібералізації на ефективність державного управління проведемо відповідне дослідження. Візьмемо вищезгадані індекси, за винятком політичної стабільності та відсутності насильства, для 35 європейських країн, а саме: Австрія, Бельгія, Білорусь, Болгарія, Великобританія, Греція, Данія, Естонія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Кіпр, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеч-

чина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Франція, Чехія, Швеція, Швейцарія, Хорватія, Україна, Туреччина, Норвегія та Росія.

Припустимо також, що фінансову лібералізацію буде відображати індекс FINREFORM [13], який наведено для вищезгаданих країн за винятком Хорватії, Кіпру, Ісландії, Люксембурга, Мальти, Словаччини та Словенії. Цей індекс ґрунтується на 7 компонентах фінансової лібералізації: кредитному контролю; контролі відсоткових ставок; вхідних бар'єрах; державному регулюванню банківського сектору; політики на ринку цінних паперів; обмеженні рахунку капітальних операцій; частки держави в банківському секторі. Кожна компонента оцінюється від 0, що означає повне обмеження до 3 – повна лібералізація, потім результати сумують. Кінцеве значення індексу FINREFORM стандартизується від 0 до 1. У згаданій роботі наведено базу даних для 91 країни в період 1975-2005 років, для яких, зокрема, використано складові, пов'язані з регулюванням цінних паперів.

Таким чином, для економетричних досліджень одержуємо перетини вищезгаданих баз даних упродовж 1996–2005 років. Саме цей період можна вважати найактивнішим у процесах фінансової лібералізації в Європі. Вибір індексу FINREFORM в порівнянні з індексом КАOPENM. Чіна та Х.Іто [14], зумовлений його більшою еластичністю. Однак, зауважимо, що не існує спостережень FINREFORM для Ісландії, Кіпру, Люксембургу, Мальти, Словенії, Словаччини та Хорватії.

Розділимо вищезгадані 35 країн на дві групи:

- країни з ринковими економіками та наближені до них;
- країни колишнього соціалістичного табору.

До постсоціалістичних країн відносять: Білорусь, Болгарію, Естонію, Латвію, Литву, Польщу, Румунію, Російську Федерацію, Словаччину, Словенію, Україну, Угорщину, Чехію, Хорватію. До ринкових економік решту досліджуваних країн.

Поділ країн на дві групи дає можливість визначити якісні та кількісні відмінності впливу фінансової лібералізації на ефективність державного управління у Східній та Західній Європі. Краще зрозуміти механізми функціонування фінансової лібералізації та її наслідки. Основна гіпотеза полягає в тому, щоб виявити позитивний вплив фінансової лібералізації на показники ефективності державного управління.

Для оцінки досліджуваних параметрів використовуємо допустимий узагальнений метод найменших квадратів для панельних регресій (panel EGLS).

Коефіцієнти залежностей FINREFORM від 5 використаних індексів, а саме: право голосу та підзвітність, ефективність роботи уряду, регуляторну політику, верховенство закону, боротьбу з корупцією обчислені та наведені в таблиці 1.

Зазначимо, кожна залежність є кросс-секційною моделлю для панельних даних, які враховують випадкові ефекти об'єктів (окремих країн) і фіксовані часові ефекти. Отже, панельні дані охоплюють 196 спостережень впродовж 1996–2005 років для 28 вищезгаданих країн Європи.

Статистично значущі відмінності між різними кроссекційними та часовими ефектами встановлено на підставі тесту множників Лагранжа та статистики Гаусмана. Статистичну значущість коефіцієнтів впливу фінансової лібералізації на 5 зазначених вище індексів встановлено на підставі t-статистики Стьюдента (значущими вважаємо призначенні $prob < 0,05$).

Аналізуючи результати дослідження можна стверджувати, що фінансова лібералізація в Європі має значний позитивний вплив на ефективність державного управління. Зрозуміло, що в більшості країн фінансова лібералізація тривала десятиліттями і значна частина досліджуваних країн не починали процес лібералізації з нуля. З впевненістю можна сказати, що фінансова лібералізація має набагато ширший та значущий вплив ніж вважалося до тепер. Зокрема, як видно з дослідження, найбільший ефект фінансової лібералізації прослідковується на процесах боротьби з корупцією та ефективності роботи уряду.

Несподіваним є результат впливу фінансової лібералізації на ефективність державного управління в групі країн з ринковими економіками, які не мають постсоціалістичного минулого. Виявилося, що вплив фінансової лібералізації для них є значно більшим (майже вдвічі) ніж для постсоціалістичних країн. Зокрема, при умовній зміні індексу FINREFORM від 0 до 1 в групі країн з розвинутими ринковими економіками коефіцієнт ефективності роботи уряду збільшиться на 2.67 пунктів, що при його діапазоні значень [-2.5; 2.5] означає більш ніж 50%.

З таблиці також видно, що для індексу, який відображає право голосу та підзвітність у групі постсоціалістичних країн отримані результати не є статистично значущими. Решта коефіцієнтів є значущими та знаходяться в діапазоні від 0.62 до 1.38 для постсоціалістичних країн та від 1.20 до 2.81 для розвинених ринкових економік, відповідно.

Факт того, що вплив фінансової лібералізації на ефективність державного управління вагомий для розвинених ринкових економік можливо

Таблиця 1

Коефіцієнти залежностей FINREFORM від індексів*

	Ринкові економіки Європи			Постсоціалістичні країни		
	Коефіцієнт	Стандартне відхилення	Ймовірність	Коефіцієнт	Стандартне відхилення	Ймовірність
Право голосу та підзвітність (VOICE)	1.204123	0.226333	0,0000	0.258343	0.179807	0,1525
Верховенство закону (RULE)	1.892287	0.234204	0,0000	0.623661	0.167220	0,0003
Регуляторна політика (REG QUALITY)	1.825249	0.230614	0,0000	1.006850	0.200840	0,0000
Боротьба з корупцією (CONTROL)	2.816487	0.324865	0,0000	1.363177	0.249763	0,0000
Ефективність роботи уряду (GOV_EF)	2.676408	0.246502	0,0000	1.378302	0.204867	0,0000

* Розраховано автором

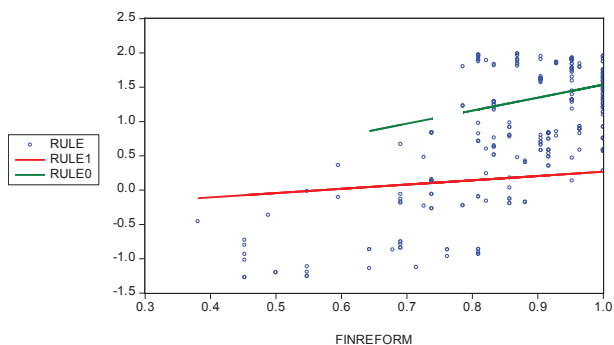

Рис. 1. Залежність між фінансовою лібералізацією та індексами Верховенство закону (розраховано автором)

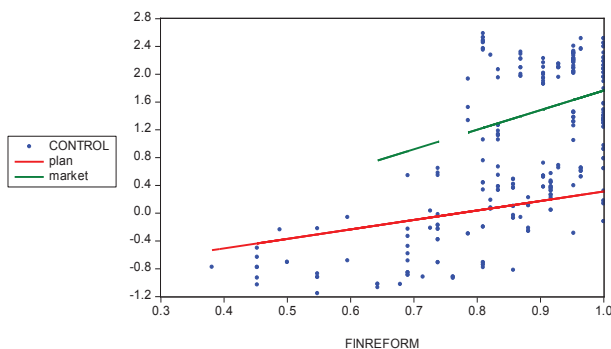

Рис. 3. Залежність між фінансовою лібералізацією та індексами Боротьба з корупцією (розраховано автором)

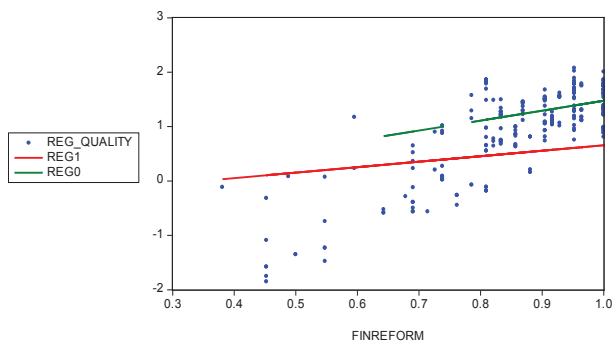

Рис. 2. Залежність між фінансовою лібералізацією та індексами Регуляторна політика (розраховано автором)

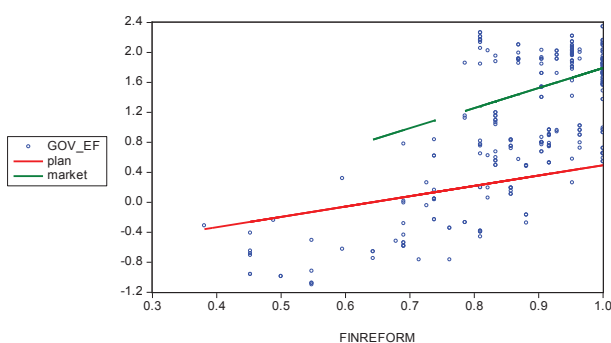

Рис. 4. Залежність між фінансовою лібералізацією та індексами Ефективність роботи уряду (розраховано автором)

пояснити тим, що передумовами для проведення ефективної фінансової лібералізації повинні бути: розвинена та конкурентноспроможна економіка, збалансована фінансова система, громадянське суспільство, незалежність судової, виконавчої та законодавчої гілок влади тощо.

Графічно, побудовані моделі дають змогу провести лінію регресії для кожної країни. Однак на рисунках 1–4 наведено графіки для досліджуваних груп країн, відповідно, з розвинутими ринковими економіками та постсоціалістичними. Ці графіки відображають залежність між фінансовою лібералізацією та досліджуваними індексами, але не є лінією регресії для усіх точок спостереження.

Нахили ліній на графіках показують граничні ефекти впливу фінансової лібералізації на кожен з досліджуваних індексів, отриманих на основі узагальнення результатів моделювання, проведеного з врахуванням індивідуальних спостережень

для кожної групи країн, зокрема. У всіх графіках верхня лінія відповідає групі країн з розвиненими ринковими економіками, а нижня – постсоціалістичним країнам.

Висновки. Результати досліджень лише підтвердили гіпотезу про значний вплив фінансової лібералізації на ефективність державного управління в досліджуваних європейських країнах. Це підтверджує актуальність фінансової лібералізації, як виду стратегічної політики розвитку та ставить низку питань про механізми та шляхи її реалізації. Несподіваним є те, що вплив фінансової лібералізації в розвинених економіках має більш значний ефект, ніж для постсоціалістичних країн. Це важливо для розуміння впливу початкових умови для країн у процесах фінансової лібералізації. Очевидно, що позитивним є роль фінансової лібералізації в боротьбі з корупцією та ефективністю роботи урядів.

Список літератури:

1. Goldsmith R. W. Financial Structure and Development/ R. W. Goldsmith. – New Haven : Yale University Press, 1969.
2. McKinnon R. I. Money and Capital In Economic Development/ R. I. McKinnon. – Washington, DC: The Brookings Institution, 1973.
3. Shaw E. S. Financial Deepening In Economic Development/ E. S. Shaw. – New York: Oxford University Press, 1973.
4. Eichengreen B. International Financial Crises: Is the Problem Growing/ B. Eichengreen// Jahrbuch für Wirtschaftsgeschichte. – 2002. – № 1–. P. 89–104.
5. Edison H. Capital Account Liberalization and Economic Performance: Survey and Synthesis/ H. Edison, R. Levine, L. A. Ricci, T. Sluik// IMF Staff Papers. – 2004. – Vol. 51. – № 2. – P. 220-256.
6. Henry P. B. Capital Account Liberalization: Theory, Evidence, and Speculation/ P. B. Henry// Journal of Economic Literature. – 2007. – Vol 45. – № 4. – P. 887-935.
7. Венгер В. В.. Фінанси : навч. пос. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
8. Луцишин З. Асиметрія та парадокс фінансової глобалізації / З. Луцишин // Міжнародна економічна політика. – 2008. – № 8-9. – С. 78-103.
9. Шелудько Н.М. Сучасні тенденції фінансової глобалізації та їх вплив на розвиток банківського сектору України / Н.М. Шелудько // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 2. – С. 85-92.

10. Школьник І.О. Фінансовий ринок України в контексті розвитку світової фінансової системи : монографія / І.О. Школьник. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – 98 с.
11. Яремко Л.А. Фінансова глобалізація і національна економіка / Л.А. Яремко // Фінанси України. – 2003. – № 10. – С. 45-55.
12. Kaufmann D. Governance Indicators: Where Are We and Where Should We Be Going? / D. Kaufmann, K. Aart // World Bank Research Observer. – Spring 2008.
13. Abiad A. A New Database of Financial Reforms / A. Abiad, E. Detragiache, T. Tressel // IMF Staff Papers. – 2010. – Vol. 57. – No. 2. – P. 281-302.
14. Chinn M. D. A New Measure of Financial Openness / M. D. Chinn, H. Ito // Journal of Comparative Policy Analysis. – 2008. – Vol. 10. – P. 309-322.

Кирилич Ю. В.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

ВЛИЯНИЕ ФИНАНСОВОЙ ЛИБЕРАЛИЗАЦИИ НА ЭФФЕКТИВНОСТЬ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Резюме

В статье исследованы вопросы измерения влияния финансовой либерализации на эффективность государственного управления. Автором этой целью использованы индекс FINREFORM, основанный на 7 компонентах финансовой либерализации: кредитном контроле, контроле процентных ставок; входных барьерах; государственном регулировании банковского сектора, политики на рынке ценных бумаг; ограничении счета капитальных операций; доли государства в банковском секторе. Исследования показали, что финансовая либерализация в Европе имеет значительное положительное влияние на эффективность государственного управления.

Ключевые слова: финансовая либерализация, государственное регулирование, индекс FINREFORM, право голоса и подотчетность, верховенство закона, регуляторная политика, борьба с коррупцией, эффективность работы правительства.

Kyrylych Yu. V.

Lviv National University named after Ivan Franko

THE INFLUENCE OF FINANCIAL LIBERALIZATION ON THE EFFECTIVENESS OF PUBLIC ADMINISTRATION

Summary

In the article investigates the issue of measuring the impact of financial liberalization on the efficiency of public administration. The author used the code FINREFORM, which is based on 7 components of financial liberalization: credit controls, interest rate controls, entry barriers, government regulation of the banking sector, the policy on the stock market, capital account restrictions on operations, the state's share of the banking sector. Research has shown that financial liberalization in Europe has a significant positive impact on the efficiency of public administration.

Key words: financial liberalization, government regulation, code FINREFORM, a voice and accountability, rule of law, regulatory policy, the fight against corruption, the efficiency of government.